



AYOL OQINLAR IJODIDA FOLKLOR VA MIFOLOGIYA: UVAYSIY VA NODIRA IJODIY MEROSI

Kosimov Ruslan Kobuljon o'g'li

Andijon davlat pedagogika instituti

Filologiya fakulteti ona tili va adabiyoti:

qirg'iz tili va adabiyoti yo'nalishi 2-kurs 201-guruh

Kalit so'zlar: ayol oqinlar, folklor, mifologiya, Uvaysiy, Nodira, badiiy timsollar, xalq og'zaki ijodi, poetik obraz, qadimiy e'tiqodlar

Annotatsiya: Mazkur maqolada o'zbek adabiyotining yorqin namoyandalari bo'lmish ayol oqinlar - Uvaysiy va Nodira ijodida folklor va mifologik elementlarning ifodalanish xususiyatlari o'rganiladi. Ayol ongidagi qadimiy timsollar, xalqona obrazlar va marosimiy motivlar badiiy matnlar asosida tahlil qilinadi. Tadqiqotda she'riy asarlardagi pari, ajdaho, dev, qush, daraxt singari mifologik obrazlar bilan bir qatorda xalq turmushi, urf-odatlar, ayol dunyoqarashi va ma'naviy merosning adabiy ifodasi yoritiladi.

Kirish

O'zbek adabiyoti tarixida ayol shoirlar va oqinalar ijodi muhim o'rin tutadi. Ularning she'riyati nafaqat lirika va didaktikaga boy, balki xalq og'zaki ijodi bilan uzviy bog'liq. Ayniqsa, XIX asrda yashab ijod etgan Nodira va Uvaysiy singari oqinalar o'z ijodlarida folkloriy timsollar, mifologik obrazlar va marosimiy an'analardan faol foydalanganlar. Bu holat ayol shoirlar ijodining faqat san'at emas, balki xalq ruhiyatining, qadimiy tasavvurlar tizimining barqaror aksidir.

Mazkur maqolada Uvaysiy va Nodira she'riyatida mifologik va folkloriy elementlarning qanday badiiy tus olgani, ularning ijtimoiy-estetik mazmuni va adabiy funksiyasi IMRAD usulida tahlil etiladi.



Usul

Tadqiqotda sifatli tahliliy yondashuv asosida adabiy-lug'aviy va kontekstual metodlardan foydalanildi. Asosiy material sifatida Uvaysiy va Nodiraning she'riy devonlari, ayrim gazallari, muxammaslari, to'rtliklari va tarixiy dostonlardan parchalar tahlil qilindi. Folklorshunoslik va mifologiya bo'yicha asosiy nazariy manbalar asosida obrazlar tahlili amalga oshirildi.

Shuningdek, tarixiy-madaniy kontekstda ayol shoirlar ijodining zamonasi, ijtimoiy sharoitlari va ayol obrazining xalq dunyoqarashidagi ifodalanishiga e'tibor qaratildi.

Natijalar

Mifologik obrazlar va timsollar:

- Uvaysiy va Nodira she'rlarida pari, ajdaho, ruhlar, arvoh, yovuz devlar, afsonaviy qushlar kabi mifologik obrazlar tez-tez uchraydi.
- Pari timsoli ayol go'zalligi, poklik, ilohiylik va ko'ngil orzularining ramzidir.
- Dev va ajdaho obrazlari orqali insoniy kurash, ma'naviy sinov va yovuzlikka qarshi turgan iroda ifodalanadi.

2. Folkloriy motivlar va syujetlar:

- Ayollar hayoti, sevgi, sadoqat, fidoyilik, ijtimoiy tengsizlik mavzulari xalq og'zaki ijodidagi rivoyat, ertak, afsona asosida badiiy talqinda aks etadi.
- Uvaysiy gazallarida xalq qo'shiqlari va baytlaridan olingan obrazlar, iboralar uchraydi.



- Nodira dostonlarida tarixiy voqealar bilan bir qatorda xalq orasida mashhur bo'lgan afsonaviy hikoyatlar ham uchraydi.

3. **Til va ramziylik:**

- Shoiralar she'rida xalqona tasvirlar, rangli epitetlar, tabiat manzaralari (oy, yulduz, gullar, qushlar) ramziy ma'no kasb etadi.
- "Qizil gul" - muhabbat, "qora ko'z" - ma'shuqaning sadoqati, "shamol" - vaqt, o'tkinchi hayot ramzidir.

4. **Marosimiy unsurlar:**

- Navro'z, bahor bayramlari, xotin-qizlar marosimlari (dugona yig'inlari, to'ylar) she'riy tasvir orqali folkloriy ruhi bilan beriladi.
- Ba'zi she'rlarda duolar, tilaklar va niyatlar xalqona iboralar orqali aks etadi.

Muhokama

Uvaysiy va Nodira ijodida mifologik va folkloriy obrazlarning ko'pligi ularning xalq ichida yashaganini, xalq ruhiyatini teran anglaganini ko'rsatadi. Pari timsoli orqali ular ayol go'zalligi va ruhiy kuchini, dev va ajdaho obrazlari orqali esa ijtimoiy to'siqlar va hayotiy sinovlarni ifoda etganlar. Bu obrazlar qadimiy afsona va miflarda shakllangan bo'lsa-da, shoiralar ularni o'z davrining ijtimoiy-ma'naviy muammolari bilan bog'lab yoritganlar.

Folkloriy elementlar, ayniqsa xalqona til, maqollar, xalq ishoralari, iboralar shoiralarning xalq bilan naqadar yaqin bo'lganini, ijodlarining hayotiy ildizlarga ega ekanini ko'rsatadi. Marosimiy motivlar esa ayol shoiralarning jamiyatdagi o'rni, ayol dunyoqarashi va ma'naviy kechinmalarini badiiy shaklda ifodalashda vosita bo'lib xizmat qilgan.



Xulosa

Ayol oqinlar ijodida folklor va mifologik unsurlar ularning xalq bilan chambarchas bog‘liqligini, qadimiy dunyoqarash tizimining davomiyligini ko‘rsatadi. Uvaysiy va Nodira she’riy merosida pari, dev, ajdaho, afsonaviy qushlar timsolida badiiy-estetik talqinlar boyligi kuzatiladi. Ular bu obrazlar orqali ayol qalbi, muhabbat, sadoqat, hayotiy iztirob va orzularni poetik shaklda ifoda etganlar.

Kelgusida bu mavzuni yanada chuqurroq o‘rganish, ayniqsa boshqa ayol oqinlar - Dilshod, Robiya, Anbar Otin singari shoirlar ijodida folklor va mifologik motivlar qanchalik ifodalanganini tahlil qilish maqsadga muvofiqdir.

Foydalanilgan adabiyotlar

1. G‘aniyeva N. “O‘zbek xalq og‘zaki ijodi.” – T.: Fan, 2002.
2. Qodirova Z. “O‘zbek folklorida mifologik obrazlar.” – T.: O‘zbekiston, 2015.
3. Shomahmudov H., Mamarasulov B. “O‘zbek adabiyoti tarixi.” – T.: O‘qituvchi, 2005.
4. Vamberi A. “Markaziy Osiyoga sayohat.” – T.: Sharq, 1992.
5. Sagdullayeva N. “Adabiyotshunoslik asoslari.” – T.: O‘zbekiston, 2010.
6. Uvaysiy. “Devon.” – T.: Fan, 1980